

LÄHDEMERKINTÄOHJE

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

2017

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

SISÄLLYS

1	LÄHDEVIITTEIDEN MERKINTÄ.....	3
2	LÄHDELUETTELOMERKINNÄT	9
3	ELEKTRONISET LÄHTEET	13
4	ESIMERKKILÄHDELUETTELO - HARVARDIN MALLI	16
	LÄHTEET.....	16

Liite 1. Lähteiden merkitseminen numeroviitejärjestelmällä

Liite 2. Valokuvien, piirrosten, graafien ja taulukoiden käyttö

1 LÄHDEVIITTEIDEN MERKINTÄ

Lähdeviite sijoitetaan suoraan lainatun tai referoidun tekstin yhteyteen sulkeisiin. Viitteessä mainitaan teoksen tai artikkelin kirjoittajan sukunimi (tai sen puuttuessa julkaisijayhteisö tai teoksen tai artikkelin otsikko tai otsikon ensimmäiset sanat) ja tekstin ilmestymisvuosi sekä mahdolliset sivut. Sivut merkitään silloin, kun niillä selvästi viitataan tietyille lähteen sivuille.

Jos teoksessa ei ole mainittu sivunumeroita tai jos viitataan koko teokseen, ei viitteeseen tule sivunumeroita. Jos sivunumerottomassa lähteessä on lukuja, voidaan viitata lukuun. Kun viittaus koskee yhtä virkettä, se sisältyy virkkeeseen ja loppupiste tulee sulkeiden ulkopuolelle, muutoin viite muodostaa oman virkkeensä. Printtilähteissä ja sähköisissä lähteissä noudatetaan samoja periaatteita.

Lähdeviitteiden edelle voi harkitusti laittaa sellaisia lisäaineksia kuin *esim.*, *mm.*, *ks.* ja *vrt.*, mutta niitä ei tule käyttää liikaa. *Ks.* ohjaa hakemaan samansuuntaista tietoa, *vrt.* taas sanotusta lähteestä ainakin jossakin määrin poikkeavaa tietoa.

Esimerkki 1.

VIITTAUS YHTEEN VIRKKEESEEN (piste sulkujen ulkopuolelle)

Koska on vaikea erillisiä ihmisiä haastatteleamalla tavoittaa ihmisiä yhdistäviä piirteitä, voidaan tutkia kertomuksia, joita yksilöt toisilleen kertovat (Alasuutari 2001, 121).

Tämä vaiva saa yleensä alkunsa pienestä mikrореpeämästä plantaarifaskiassa (Orava ym. 2002, 1497).

Moni opinnäytetyöpajassa käyvä saa apua kirjoitusprosessiinsa (Hankala s.a.).

Lähdeviitteiden tarkat merkinnät lisäävät tekstin luotettavuutta (Salminen 2014, luku 3).

Esimerkki 2.**VIITTAUS TEKSTIIN UPOTETTUNA (ei pistettä viitteeseen, s.a.-merkintä poikkeus)**

Paajasen ym. mukaan (2002, 18) tällä hetkellä Suomessa on 44 biojätteen käsittelypaikkaa.

Äijö ym. (s.a.) tarkastelevat – –. Johtopäätökset perustuvat Kaljusen (s.a., 40) esittelemään malliin.

Esimerkki 3.**VIITTAUS USEAMPAAN KUIN YHTEEN VIRKKEESEEN (piste sulkujen sisään ja lähdeviitettä edeltävän virkkeen loppuun)**

Työntekijän osaamisvaatimukset ovat erilaisia kuin ennen. Osaaminen koostuu hankkeiden ja projektien hallinnasta, kyvystä uusiin innovaatioihin, kyvystä työskennellä monikulttuurisissa verkostoissa ja neuvottelutaidoista sekä sosiaalisesta älykkyydestä. (Rastas & Einola-Pekkinen 2001, 55.)

Kestävän kehityksen näkökulmat nivoutuvat toisiinsa. Hyvinvointimme pohjautuu maapallon resursseihin. (Kestävä kehitys s.a.)

Esimerkki 4.**KOKO LUKU PERUSTUU SAMAN LÄHTEESEEN**

Tämän luvun kuvaus hoitotyön tulevaisuuden kehityshaasteista perustuu Risokon (2002) ja Leivon ym. (2002) pohdintoihin...

Jänis (2016, 34–40) esittää – –, mitä tässä luvussa käydään läpi yksityiskohtaisesti.

Esimerkki 5.**SUORA LAINAUS (ensisijaisesti lainausmerkeillä, mutta myös kursiivia voi käyttää lainausmerkkien sijaan. Pitemmissä lainauksissa voi tekstin**

sisentää sarkaimen verran ja käyttää riviväliä 1. Tuolloin ei lainausmerkkejä tarvitse käyttää.)

Soikkeli (2005) kärjistää, että miestutkimus tuntuu muuttuneen ”valmiiden maskuliinisuuden stereotyyppien epätoteen näyttämiseksi”.

Kauhanen (2002, E2) toteaa: ”– – koska kaikki on aina asiakaslähtöistä, saa yhden asiakkaan pikkurillin vinkkaus jossain päin maailmaa sadat ihmiset järjestelemään työnsä ja muut projektinsa.”

Esimerkki 6.

LUENTO, ESITELMÄ, HAASTATTELU, SÄHKÖPOSTI, HENKILÖKOHTAINEN TIEDONANTO

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden kielelliset valmiudet opintoihin tullessa vaihtelevat edelleen suuresti (Saira 2013).

Esimerkki 7.

TEKIJÖITÄ KAKSI

Ongelmaperustainen oppiminen ei kiinnity mihinkään yhteen oppimisteoriaan. Keskeistä on kuitenkin opiskelijoiden ja tuutorin vuorovaikutustaidot ja kyvykyys yhteisöllisyyteen. (Nummenmaa & Virtanen 2002, 35–36.)

Nummenmaan ja Virtasen mukaan (2002, 35–36) ongelmaperustainen oppiminen ei kiinnity mihinkään yhteen oppimisteoriaan. Keskeistä on kuitenkin opiskelijoiden ja tuutorin vuorovaikutustaidot ja kyvykyys yhteisöllisyyteen.

Esimerkki 8.

TEKIJÖITÄ USEAMPIA KUIN KAKSI

Argumentoiva rakenne sopii minkä tahansa tekstin osioksi, kun kirjoittaja pyrkii esittämään asiasta perustellun kannan (Kauppinen ym. 2010, 129). **(Ensimmäisestä viittauskerrasta lähtien merkitään ”ym.”, jos tekijöitä on enemmän kuin 2.)**

Hakkarainen ym. (2001, 159) korostavat, että fyysinen ympäristö, kuten virtuaalinen työpöytä, strukturoi kognitiivisia toimintoja. Tätä pohdin myös minä pitkään työssäni... **(huom. siirtyminen lähteestä poimitusta omaan pohdintaan)**

Esimerkki 9.

TOISSIJASEEN LÄHTEESEEN VIITTAAMINEN (lähdeluetteloon merkitään vain se lähde, jota on käyttänyt)

Häberli (2004) toteaa, että joskus muotoilijalle saatetaan sanoa, ettei tuotetta voi toteuttaa vain siksi, että tekijät ovat laiskoja kokeilemaan uutta ja laiskoja ottamaan haasteita vastaan (Kinturi 2004, 110).

Joskus muotoilijalle saatetaan sanoa, ettei tuotetta voi toteuttaa vain siksi, että tekijät ovat laiskoja kokeilemaan uutta ja laiskoja ottamaan haasteita vastaan (Häberli 2004, Kinturin 2004, 110 mukaan).

Sinkkosen (2002, 152) mukaan Harris (2000) on kritisoinut sitä, että lapsen varhaisen hoivan vaikutukset yleistetään koskemaan lapsen muita myöhempiä suhteita.

Esimerkki 10.

SAMAN TEKIJÄN SAMANA VUONNA ILMESTYNEET LÄHTEET (erotellaan pienellä kirjaimella a, b, c...)

Internet rikkoo yhteisön rajoja ja aiheuttaa yhteisön rajattomuutta (Eisenhart 2001b, 16–27).

Esimerkki 11.

LAIT, ASETUKSET, KOMITEAMIETINNÖT JA DIREKTIIVIT (Lähdeviitemerkinnöissä lain nimet kirjoitetaan aina isolla alkukirjaimella, mutta juoksevassa tekstissä pienellä kirjaimella. Kun viitataan lakiin, ensimmäisellä viittauksella voi mainita lain säätöajankohdan ja numeron. Myöhemmin viittaukset sisältävät vain lain nimen ja kohdan.)

Kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella ensimmäisen kerran myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueella, kappaleen saa levittää edelleen (Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404).

Mitä 1. momentissa säädetään, ei koske teoksen kappaleen saattamista yleisön saataviin vuokraamalla tai siihen verrattavalla oikeustoimella. Rakennustaiteen, taidekäsityön tai taideteollisuuden tuotteen saa kuitenkin vuokrata yleisölle. (Tekijänoikeuslaki 19. § 2. mom.)

Esimerkki 12.

STANDARDIT (Viitteessä julkaisuvuosi voidaan liittää kaksoispisteellä standardin tunnuksen.)

Energiatehokkuuden ja energian säästöjen merkitys korostuu erityisesti kustannusten noustessa (SFS-EN 16212: 2013, 2).

Esimerkki 13.

LÄHTEELLÄ EI HENKILÖTEKIJÄÄ (viitteeksi julkaisijayhteisön nimi tai julkaisun otsikko, huom. sama hakusana lähdeluetteloon)

Sairaanhoitajaliiton mukaan (2005) yrittäjäsairaanhoitajaksi liittynyt on samalla myös yrittäjäsairaanhoitajaverkoston jäsen.

Fysioterapeutti on liikkumisen ja toimintakyvyn asiantuntija (Fysioterapeutin työ 2005).

Esimerkki 14.

SAMASSA VIITTEESSÄ USEITA JULKAISUJA (aika- tai aakkosjärjestys)

Arjen elämä muotoutuu sitä elävän ihmisen näköiseksi. Arkea ohjaavat kirjoitetut ja kirjoittamattomat normit, ja voikin sanoa, että ihminen on kulttuurinsa tuote. (Flow & Morris 2000, 315–346; Eisenhart 2001a, 209–225.)

(Tieto on kummassakin viitteen julkaisussa, tai se on koostettu molemmista lähteistä.)

Esimerkki 15.

LYHENTÄMINEN (Viite lyhennetään niin, että se vie vain yhteen lähdeluettelo kohtaan.)

Puutuotealan kasvukyky vaihtelee toimialoittain (Puutuotealan perheyritys... 2004). (**koko nimenä lähdeluetteloon: Puutuotealan perheyritys kasvaa, mikäli yrittäjän motivaatio riittää. 2004. Puumies 2, 2–4.**)

Esimerkki 16.

SAMAAN LÄHTEESEEN TOISTUVASTI VIITTAAMINEN

Tämä on muotoilun alalla melko uutta (mts. 23), vaikka joitakin kokeiluja Suomessakin on jo tehty. (**pieni alkukirjain virkkeen keskellä, mts. = mainitussa teoksessa sivulla**)

Käyttäjälähtöisyys on menestyksekkään tuotekehittelyprosessin kulmakivi. Tuotteen on oltava helppokäyttöinen, hyödyllinen ja haluttava. (Mt.) (**iso alkukirjain viitattaessa useaan virkkeeseen, mt. = mainitussa teoksessa**)

Esimerkki 17.

OMAA TEKSTIIN VIITTAAMINEN

Oppivassa organisaatiossa tekeminen, tietojen kerääminen, arviointi ja suunnittelu vuorottelevat päättymättömän kehän tavoin (kuva 8). (**pieni alkukirjain virkkeen sisällä, huom. pisteen paikka!**)

Kyselylomake koostuu strukturoiduista kysymyksistä ja avoimesta kysymyksestä. Avoimena kysymyksenä tiedusteltiin henkilöstön kehittämisehdotuksia toimintojen sujuvuuden lisäämiseksi. (Liite 3.) (**iso alkukirjain viitattaessa useaan virkkeeseen, huom. pisteen paikka!**)

Esimerkki 18.

LEHTIARTIKKELIIN VIITTAAMINEN

Kauhasen (2005, E2) mukaan luovaksi luultujen asiantuntijoiden jokainen työ on liuku-hihnaan kahlittu ja projektoitu. (**henkilötekijä vuosi, sivu; huom. ei lehden nimeä!**)

On esitetty, että kaavoitukseen tulisi ottaa maininta lämmitystavasta (Lämmitystapaa ei määrätä kaavalla 2005, 6). **(ei henkilötekijää)**

ELEKTRONISIIN LÄHTEISIIN VIITTAAMINEN

Pääsääntö on, että sähköisiin lähteisiin viitataan samoin kuin paperimuotoisiin, eli viitteessä on kirjoittajan nimi / julkaisija / julkaisun nimi ja päivätysvuosi.

Sairaanhoitajaliiton mukaan (2013) yrittäjäsairanhoitajaksi liittynyt on samalla myös yrittäjäsairanhoitajaverkoston jäsen.

Hauskoja ja hyviä englanninkielisiä kirjoittamisen oppaita (ks. esim. Harvey 2001) löytyy myös internetistä runsaasti.

Työn kehittämisen tarve syntyykin Kolkkan (2001, 203) mukaan arkipäivän koe-tusta ongelmasta.

Hevosten kasvatusta ja ravihevosten pitäminen katsotaan usein harrastustoiminnaksi (KHO 5.3.1987/706).

2 LÄHDELUETTELOMERKINNÄT

Lähdeluetteloon kootaan kaikki käytetyt lähteet tekijöiden sukunimen (jos henkilötekijää ei ole, julkaisijayhteisön tai julkaisun nimen) mukaan aakkosjärjestykseen. Tekijöistä valitaan aakkosperusteeksi teoksen nimiölehdellä ensin mainittu. Kaikki lähteet merkitään samaan aakkosjärjestykseen, ei ryhmitellä erikseen esimerkiksi painettuja ja painamattomia tai elektronisia lähteitä. Lähdeluettelon riviväli on yksi. Lähdeluettelon otsikko on LÄHTEET, ei esimerkiksi KIRJALLISUUS. Kirjallisuus-niminen otsikko viittaa siihen, että mukana on lähteitä, joihin ei ole viitattu, tai lähteitä, joita itse ei ole omin silmin lukenut. Opinnäytetyöraportin lähdeluettelossa esitetään kaikki tekstissä käytetyt lähteet. Kaikkiin lähdeluettelossa oleviin lähteisiin on oltava viite tekstissä. Lähdeluettelosivuilla käytetään normaalia sivunumerointia.

Välillä kohtaa sellaisia lähteitä, joissa ei ole lainkaan julkaisuvuotta. Niihin viitataan, kuten muihinkin lähteisiin, mutta vuosiluvun tilalle merkitään s.a. (sine anno eli ilman vuotta). Vain tekniikan ja liikenteen alalla voi käyttää vaihtoehtoisesti numeroviitejärjestelmää (liite 1).

Esimerkki 1.

KÄYTETTÄVÄT VÄLIMERKIT

Sukunimi, Etunimen ensimmäinen kirjain. Vuosi. Teoksen otsikko ja mahdollinen alaotsikko. Painostieto. Kustantajan kotipaikka: Kustantaja/julkaisija.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15.–17. painos. Helsinki: Tammi.

Esimerkki 2.

TOIMITTAJANA HENKILÖ TAI JULKAISIJAYHTEISÖ

Kielitoimiston oikeinkirjoitusopas. 2007. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Esimerkki 3.

EI KIRJOITAJAA EIKÄ TOIMITTAJAA (mikäli teoksen nimessä esiintyy sama vuosiluku kuin on painovuosikin (ks. jälkimmäinen esimerkki), ei ole välttämätöntä toistaa samaa vuosilukua)

Lämmitystapaa ei määrätä kaavalla. 2005. *Länsi-Savo* 12.9.2005, 6.

Toimintasuunnitelma vuodelle 1998. 1998. Savonlinnan perusterveydenhuollon ky. Fysioterapiaosasto. Moniste.

Esimerkki 4.

EI VUOSILUKUA

Halton oy s.a. CBH-aktiivipalkki. Tuote-esite.

Honda s.a. Honda Civic Tourer tekniset tiedot.

Esimerkki 5.**PAINOS (Jos kyseessä on ensimmäinen painos, ei painostietoa merkitä.)**

Kniivilä, S., Lindblom-Ylänne, S. & Mäntynen, A. 2007. Tiede ja teksti: tehoa ja taitoa tutkielman kirjoittamiseen. Helsinki: WSOY.

Hokkanen, S. & Karhunen, J. 2014. Johdatus logistiseen ajatteluun. 7., uudistettu painos. Kangasniemi: Sho Business Development.

Esimerkki 6.

SAMAN TEKIJÄN SAMANA VUONNA ILMESTYNEET LÄHTEET (erotellaan pienellä kirjaimella a, b, c..., kirjain kirjoitetaan vuoteen kiinni. Kohdat aakkostetaan otsikon mukaan.)

Rapahousu, C. 2014a. Alkeishiukkaset ja raportinkirjoittajan arki. Helsinki: Kustaa Kustannus Oy.

Rapahousu, C. 2014b. Hauska tieteellinen teksti - myyttikö? *Tieteenkirjoittaja* 4/2014, 13–20.

Rapahousu, C. 2014c. Sinä ja minuus tieteessä – lähestymisnäkökulmia lähestymiseen. Helsinki: Kustaa Kustannus Oy.

Esimerkki 7.**SARJAJULKAISUT**

Hakulinen, T., Onwen-Huma, H., Varsa, H., Pulkkinen, P. & Sandt, M. 2017. Sukupuolten tasa-arvo neuvolan asiakastyössä. Opas vanhempien ja lasten tukemiseen sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. 2. painos. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:13. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Orava, H., Liukkonen, H., Saksanen, A. & Kuopanportti, H. 2005. Biojätteen ja jätevesilietteen käsittelymenetelmät ja niiden soveltuvuus Etelä-Savossa. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Tutkimuksia 17.

Esimerkki 8.**ARTIKKELI LEHDESSÄ: Sukunimi, Etunimen ensimmäinen kirjain.**

Vuosi. Artikkelin otsikko. Lehden nimi (kursivoituna) lehden numero, sivut. (jos ei kirjoittajaa, hakusanaksi artikkelin nimi)

Jensen, K. L., Toftum, J. & Friis-Hansen, P. 2009. A Bayesian network approach to the evaluation of building design and its consequences for employee performance and operational costs. *Building and Environment* 44, 456–462.

Työn sisältö on tärkeintä uran valitsemisessa. 2016. *Mediuutiset* 36, 12.

Jos lehti julkaisee vuodessa useamman kuin yhden vuosikerran, täytyy vuosikertatieto mainita. Tällöin ilmestymisnumero on suluissa.

Sukunimi, X. Vuosi. Otsikko. *Lehden nimi*. Vsk. 12 (4), 123–142.

Esimerkki 9.

ARTIKKELI SANOMALEHDESSÄ (jos kirjoittajaa ei ole mainittu, aloitetaan artikkelin otsikolla)

Hartikainen, J. 2016. 5 keinoa kohtuuhintaiseen asumiseen. *Helsingin Sanomat* 12.11.2016, B12–B13.

Potilaalta saatava lupa opetustilanteeseen. 2016. *Helsingin Sanomat* 10.11.2016, A8.

Esimerkki 10.

KOKOOMATEOKSEN, ESIMERKIKSI TOIMITETUN TEOKSEN, ARTIKKELI (Muista merkitä sivunumerot kohdan loppuun.)

Auvinen, P. & Keto, U. 2012. Työelämä ja osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Teoksessa Airola, A. & Hirvonen, H. (toim.) Osaaminen näkyväksi. Kokemuksia osaamisen tunnustamisesta Itä-Suomen korkeakouluissa. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto, 43–54.

Jacobsen, B. 2004. Organizing and Displaying Data. Teoksessa Munro, B. (toim.) *Statistical Methods for Health Care Research*. 5. painos. Philadelphia: Lippincott-Raven Publishers, 3–29.

Esimerkki 11.

HAASTATTELU, HENKILÖKOHTAINEN TIEDONANTO, SÄHKÖPOSTI

Saira, R. 2016. Lehtori. Sähköpostiviesti 12.3.2016. Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Taitaja, T. 2012. Toimitusjohtaja. Haastattelu 15.8.2012. Yritys Oy.

Tietäjä, V. 2016. Markkinointipäällikkö. Sähköpostikeskustelu 2.8.–1.11.2016. Yritys Oy.

Esimerkki 12.

LUENTO TAI ESITELMÄ (työn laatu ja muut täydentävät tiedot viimeiseksi, esim. moniste, mistä saatavissa)

Dunwell, J. 2000. Community health assessment tool: Does it work crossculturally? Towards new approaches in international learning. Conference in Savonlinna 31.7.–20.8.2000. Abstracts.

Esimerkki 13.

LAIT, ASETUKSET, KOMITEAMIIETINNÖT JA DIREKTIIVIT

Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404.

Esimerkki 14.

STANDARDIT JA PATENTIT

Graham, C. P., Fonti, L. & Martinez, A. M., American Sugar Co. 1972. Tableting sugar and compositions containing it. U.S. Pat. 3,642,535.

SFS-ISO 13381-1:en. 2011. Koneiden kunnonvalvonta ja diagnostiikka. Prognostiikka. Osa 1: Yleiset periaatteet.

3 ELEKTRONISET LÄHTEET

Pääsääntö on, että sähköisiin lähteisiin viitataan samoin kuin paperimuotoisiin. Jos sama julkaisu löytyy sekä painettuna että elektronisena versiona, merkitään käytetyn version tiedot. Yleensä internetosoitteen saa nopeasti kopioimalla se suoraan osoiteikkunasta. Jos internetosoite näyttää kuitenkin kovin pitkältä ja sisältää loppuosassaan turhaa monimutkaista koodia, loppuosan voi jättää pois. Lisäksi on olemassa frameihin perustuvia sivustoja, joissa koko sivustolla näkyy osoiteikkunassa vain yksi pääosoite eikä tarkkaa osoitetta, jolloin osoitteeksi riittää tämä pääosoite. Päivitys löytyy esimerkiksi WWW-sivun lähdekoodista (klikkaamalla hiiren oikeaa painiketta tekstin ensimmäiselle sivulle/ominaisuudet).

Elektronisen lähteen pysyvää internetosoitetta tulee aina käyttää, jos pysyvä osoite on tietokannassa mainittu. Elektronisista lähteistä mainitaan dokumentityyppi. Dokumentin tyyppejä ovat esimerkiksi WWW-dokumentti, PDF-dokumentti, keskusteluryhmän artikkeli, blogi, Facebook-tilapäivitys, Twitter-viesti ja verkkolehti. Julkaisun nimen tai julkaisijan jälkeen oleva vuosiluku on ensisijaisesti päivitysvuosi. Seuraavassa on esimerkkejä erilaisista elektronisista lähteistä:

Esimerkki 15.**LÄHTEELLÄ ON HENKILÖKIRJOITTAJA**

Sukunimi, Etunimen alkukirjain. Päivitysvuosi. Dokumentin otsikko. Julkaisutyyppi. Mahdollinen päivytystieto (jos on tiedossa). Saatavissa: osoite (hyperlinkkinä) [viitattu viittauspäivämäärä].

Aalto, T. 2012. Miten työympäristö tukee työntekoa – ihmiskoe. Blogi. Päivitetty 14.9.2012. Saatavissa: <http://blogit.yle.fi/aalto> [viitattu 18.11.2013].

Esimerkki 16.**LÄHTEELLÄ EI OLE HENKILÖKIRJOITTAJAA**

Dokumentin otsikko. Päivitysvuosi. Julkaisija. Julkaisutyyppi. Mahdollinen päivytystieto. Saatavissa: osoite [viitattu viittauspäivämäärä].

Fysioterapian johtaminen. 2016. Suomen fysioterapeutit. WWW-dokumentti. Päivitetty 22.9.2016. Saatavissa: <https://www.suomenfysioterapeutit.fi/index.php/fysioterapian-johtaminen> [viitattu 12.11.2016].

Kauppapolitiikan tavoitteet ja välineet. 2013. Ulkoasiainministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.formin.fi/Public/default.aspx?nodeid=15294&contentlan=1&culture=fi-FI> [viitattu 9.12.2013].

Usein kirjoittajaa vailla olevat lähteet ovat erilaisten yhteisöjen ja yritysten verkkosivuja. Lähdeluettelomerkintä voidaan tällöin aloittaa myös julkaisijalla (piste perään ennen vuosilukua):

Nokia. 2013. Tietoa meistä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.nokia.com/fi-fi/tietoa-nokiasta/tietoa-meista/tietoa-meista/> [viitattu 19.11.2013].

Ulkoasiainministeriö. 2013. Kauppapolitiikan tavoitteet ja välineet. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.formin.fi/Public/default.aspx?nodeid=15294&contentlan=1&culture=fi-FI> [viitattu 9.12.2013].

Esimerkki 17.**JULKAISU- TAI PAINOVUOTTA EI OLE MAINITTU**

Merkintä on kuten edellisissä, mutta päivitysvuoden kohdalle kirjoitetaan s.a. Jos on monta vuodetonta lähdettä samalta yhteisökirjoittajalta, tulee ne merkitä aloittaen otsikolla.

Sairaanhoitajaliitto s.a. Sairaanhoitajayrittäjä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.sairaanhoitajaliitto.fi/sairaanhoitajaliitto/jasenyys/jasenlajit/sairaanhoitajayrittaja/> [viitattu 18.11.2013].

Esimerkki 18.**SÄHKÖINEN KIRJA**

Sähköisen kirjan koko osoite merkitään vain, jos se avoimesti saatavilla. Sen sijaan verkkolähteestä, jonne pääsee salasanan takana olevan suljetun palvelun kautta, osoitteeksi merkitään vain kirjaston verkko-osoite.

Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. E-kirja. Tampere: Vastapaino. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 19.1.2018].

4 ESIMERKKILÄHDELUETTELO - HARVARDIN MALLI

LÄHTEET

(Lähdeluettelo kirjoitetaan alkaen uudelta sivulta sekä tehtävissä, raporteissa että opinnäytteessä.)

Aro, A. 2015. Kahvi ja terveys. Lääkärikirja Duodecim. WWW-dokumentti. Päivitetty 15.10.2015. Saatavissa: http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk01000 [viitattu 19.1.2018].

Auvinen, P. & Keto, U. 2012. Työelämä ja osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Teoksessa Airola, A. & Hirvonen, H. (toim.) Osaaminen näkyväksi. Kokemuksia osaamisen tunnistamisesta Itä-Suomen korkeakouluissa. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto, 43–54.

Cantell, M. (toim.) 2000. Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Allianssi – LK-kirjat.

Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. E-kirja. Tampere: Vastapaino. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 19.1.2018].

Gartner, M., Thalheim, Y. & Rekiaro, I. 2000. Rasvanpolto: hoikaksi kaloreita laskematta. Suom. I. Rekiaro. Helsinki: Tammi.

Gretschel, A. & Hästbacka, N. 2016. Onnistunut monialainen nuorten kohtaamisen malli - Arviointi Kaikki käy koulua -toiminnan vaikutuksista. Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus. Julkaisuja 1/2016. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 109. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/kaikkikaykoulua_tutkimus.pdf [viitattu 6.9.2017].

Harvey, M. 2001. The Nuts and Bolts of College Writing. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://nutsandbolts.washcoll.edu/nb-home.html> [viitattu 6.8.2010].

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15.–17. painos. Helsinki: Tammi.

Jolkku-Haukio, T. 2017. Lääkäriani antoi minulle oman huulirasvansa! Facebook-tilapäivitys. Päivitetty 10.1.2017. Saatavissa: <https://facebook.com/jolkku-haukiontereesi> [viitattu 14.2.2017].

Kangas, P. 1999. Elämä on juna eikä puu - elämäkerrallinen tutkimus yksilön akkulturaatiokokemuksista. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Tiivistelmä opinnäytetyöstä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.edu oulu.fi/opinnayt/99/kti/kangas.htm> [viitattu 15.8.2011].

KHO 5.3.1987/706. Elinkeinotulon verotus - Hevosten kasvatustoiminta - Hevosurheilu - Tulolähde - Harrastus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/muut/1987/198700706> [viitattu 18.12.2013].

Kielitoimiston oikeinkirjoitusopas. 2007. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Kolkka, M. 2001. Ammattiin oppimisen situationaalisuus, yksilöllisyys ja prosessuaalisuus. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5124-4.pdf> [viitattu 6.8.2012].

Kuure, T. 2013. Vapaa-ajan asunnon etäohjausjärjestelmän toteutus. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Sähkötekniikan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/62244/-Kuure_Tomi.pdf?sequence=1 [viitattu 20.11.2013].

Nivelreuma. 2015. Käypä hoito -suositus. WWW-dokumentti. Päivitetty 8.6.2015. Saatavissa: <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suositukset/suositus?id=hoi21010> [viitattu 9.2.2017].

Opetusviranomaiset tasoittavat peleille tietä kouluihin. 2013. *Kouvolan Sanomat* 6.12.2013. verkkolehti. Saatavissa: http://www.kouvolansanomat.fi/Online/2013/12/06/Opetusviranomaiset+tasoittavat+peleille+tiet%C3%A4+kouluihin/20132166_21917/4 [viitattu 9.12.2013].

Paloranta, V.-P. 2016. Lehto Group Oyj täsmentää vuotta 2016 koskevia taloudellisia näkymiä. Kauppalehti. Pörssitiedote 11.11.2016. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/tiedotteet/porssitiedote.jsp?id=201611110111> [viitattu 12.11.2016].

Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma. 2012. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Videoleike. Saatavissa: http://www.mamk.fi/koulutus/amk-tutkinnot/nuoret_ja_aikuiset/palvelujen_tuottaminen_ja_johtaminen [viitattu 19.11.2013].

Potilaalta saatava lupa opetustilanteeseen. 2016. *Helsingin Sanomat* 10.11.2016, A8.

Pöllänen, H. 2016. Hiihdonopettajien vuorovaikutusosaaminen. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Pro gradu -työ. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201605042427> [viitattu 15.11.2016].

Sairaanhoitajaliitto s.a. Sairaanhoitajayrittäjä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.sairaanhoitajaliitto.fi/sairaanhoitajaliitto/jasenyys/jasenlajit/sairaanhoitajayrittaja/> [viitattu 18.11.2013].

Säädösvaikutusten arviointi ihmisiin kohdistuvien vaikutusten näkökulmasta. 2016. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2016:2. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3771-0> [viitattu 16.11.2016].

Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404.

LÄHTEIDEN MERKITSEMINEN NUMEROVIITEJÄRJESTELMÄLLÄ

Xamkin opinnäytetöissä käytetään pääasiassa Harvard-järjestelmää, jota on esitelty seikkaperäisesti tässä lähdemerkintäohjeessa. Tekniikan ja luonnontieteiden aloilla on mahdollista merkitä lähteet numeroviitejärjestelmällä eli Vancouver-järjestelmällä, jonka periaatteet on koottu lyhyesti tähän liitteeseen. Numeroviitejärjestelmän etuna on tekstiviitteiden lyhyys. Kannattaa varmistaa ohjaajalta, mikä on suositeltavin viittaustapa omassa opinnäytetyössä.

Tekstin viitteet

Numeroviitejärjestelmässä lähteet numeroidaan siinä järjestyksessä, jossa ne esiintyvät tekstissä. Merkintä /1/ tai [1] (vinoviivat tai hakasulkeet siis) viittaa tekstissä ensimmäisenä mainittuun lähteeseen. Viitteeseen merkitään sivunumero tai -numerot aina, kun lähteessä on sivunumerointi, esimerkiksi /4, s. 34–35/ tai [12, s. 56]. Myös numeroviitejärjestelmässä on mahdollista osoittaa tekijä tekstissä: Huhtisen [6, s. 27] mukaan...

Kun viite on virkkeen lopussa ja viitataan vain yhteen virkkeeseen, piste merkitään vain viitteen ulkopuolelle /10, s. 25/. Jos viitteen ala ulottuu yli yhden virkkeen, esimerkiksi kokonaiseen kappaleeseen, viite merkitään viimeisen virkkeen päättävän pisteen jälkeen. Kyseessä on siis itsenäinen virke. Lisäksi merkitään viitteen sivunumeron jälkeen piste. /23, s. 55–57./

Lähdeluettelo

Lähteet kirjataan lähdeluetteloon numerojärjestyksessä ja myös järjestysnumero merkitään näkyviin lähdemerkinnän eteen. Harvardin systeemistä poiketen teoksen julkaisuvuosi merkitään vasta julkaisijan jälkeen (artikkelin sivut tulevat julkaisuvuoden jälkeen). Muilta osin lähdeluettelon merkinnät noudattavat Harvard-järjestelmän ohjetta Xamkissa.

1. Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. Tutki ja kirjoita. 15.–17. painos. Helsinki: Tammi. 2013.
2. Huhtinen, H. Äidinkieli muilla mailla. *Kielikello* 3/2013, s. 26–28.
3. Kannala, J. Viemäriputken muodon määrittäminen videokuvasta. Aalto-yliopisto. Perustieteiden korkeakoulu. Teknillisen fyysikan laitos. Diplomityö. 2014.
4. Nieminen, M. Information support for user-oriented development organisation: considerations based on the construction and evaluation of knowledge storage. Teknillinen korkeakoulu. Tietotekniikan osasto. Väitöskirja. 2004. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:tkk-004278> [viitattu 15.12.2014].

Numeroviitejärjestelmästä saa lisätietoa teoksesta Kauppinen, A., Nummi, J. & Savola, T. Tekniikan viestintä. Puhumisen ja kirjoittamisen käsikirja. 10.–11. painos. Helsinki: Edita. 2012.

VALOKUVIEN, PIIRROSTEN, GRAAFIEN JA TAULUKOIDEN KÄYTTÖ

Tiedon visualisoiminen eli kuvien ja taulukoiden havainnollistava luvallinen käyttö on suotavaa tiedeviestinnässä, tehtävissä ja opinnäytetöissä somen aikaudella.

Voit käyttää kuvia ja taulukoita, joiden teoskynnys ylittyy

1. **sitaatioikeuden nojalla:** kuvan (valokuvan, piirroksen tai graafin) tai taulukon voit liittää tehtävääsi tai opinnäytetyöhösi, jos siteeraussäännöksen edellytykset täyttyvät. Siteerattavan kuvan tai taulukon tulee liittyä omassa tekstissä käsiteltävään asiaan, sitä tulee käsitellä tekstissä ja siteeraamisen on oltava perusteltua esityksen havainnollistamiseksi. Toisin sanoen kuvalla tulee olla asiallinen yhteys omaan tekstiin (ns. vetoamisfunktio). Siteerattavan kuvan tai taulukon tulee olla julkistettu.

2. **tekijän luvalla:** Voit myös pyytää luvan kuvan käyttöön työssäsi suoraan tekijältä tai oikeudenhaltijalta.

3. **CC-lisenssillä:** Tarkista lisenssikuvakkeista, mitä saat tehdä. CC-lisenssi ja tekijän nimi pitää merkitä kuvan yhteyteen.

4. jos tehtävää (tai opinnäytetyötä) ei julkaista painettuna tai internetissä, voi kuvia liittää myös **ammattikorkeakoulun kopiointiluvalla**.

5. Tekijä ja lähde on aina merkittävä.

Jos jossain yksittäisessä tuotoksessa ei teoskynnys ylity, saa sellaista tuotosta käyttää vapaasti. Teoskynnys ylittyy, kun teos on itsenäinen ja omaperäinen.

Käytännössä kaikissa opiskelijoiden tehtävissä sisäisessä verkossa valokuvien, piirrosten, graafien ja taulukoiden käyttö on sallittua ammattikorkeakoulujen kopiointiluvalla.

Opinnäytetöissä myös avoimessa verkossa yleensä kohta 1 (sitaatioikeus) toteutuu, joten lyhyesti sanottuna opinnäytetöissä kuvien, piirrosten, graafien ja taulukoiden (myös skannattujen) käyttö on yleensä sallittua, jos niitä käsitellään tekstissä ja kuvalla tai taulukolla havainnollistetaan käsiteltävää asiaa ja tekijä ja lähde ilmoitetaan. Siteeraamiseen ei vielä riitä pelkkä viittaaminen omassa tekstissä.

Itse piirtäminen ei tee taulukkoa sen luvallisemmaksi kuin skannaaminen. Julkistamattomien valokuvien käyttöä varten tulee varmistaa lupa sekä kuvan ottajalta että kuvattavilta.

Kirjoittajan tulee tuntea oman alansa merkintäkäytännöt. Kulttuurialan opinnäytetöissä myös opinnäytetyön tekijä merkitsee lähdeviitteellä myös oman kuvamateriaalinsa.